

ČINNOST ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI PRO VĚDECKOU KINEMATOGRAFII ZA OKUPACE

OBSAH

1. Činnost společnosti za okupace (20. 3. 1946)
2. Zápis první schůze Komise pro vědecký film (10. 1. 1946)
3. Zpráva referenta presidia MŠNO Emanuela Kviettona ve věci:
Vědecký film – spor o kompetenci (17. 9. 1946)
4. Shrnutí stavu ve věci: Vědecký film – spor o kompetenci (17. 9. 1946)

1.

Činnost společnosti za okupace, referát přednesený Karlem M. Paspou na první poválečné schůzi Československé společnosti pro vědeckou kinematografii 20. března 1946.

Zpráva, kterou dovolím si zde přednésti, není jen pouhou zprávou pokladní, nýbrž bude i zprávou jednatelskou a pracovní. Jak jest Vám všem pánové známo, sídlo Společnosti bylo, od data jejího založení v roce 1924, zde v ústavu p. profesora Vojtěcha. A jest tedy samozřejmé, že za známých listopadových událostí v roce 39 byla uzavřením našich vysokých škol i těžce postižena naše Společnost. V první chvíli pokládali jsme veškerý majetek Společnosti za ztracený, ale později, díky zaměstnanci našeho fyzikálního ústavu, panu Charvátovi, [jemuž zde chci tlumočiti veřejně upřímné poděkování,] bylo tajně vyneseno z obsazeného ústavu to, co bylo pro Společnost nejcennějším, tj. přijímací a promítací komory a materiál. Bohužel knihovna a veškeré písemnosti byly z valné části okupanty zničeny. K této věci vrátím se ještě později¹⁾. Te[h]dy po uzavření našeho ústavu se zdálo, že bude činnost Společnosti úplně podvázána, neboť, jakožto česká badatelská a vědecká společnost, byla by jistě, při svých veřejných vystoupeních, tj. schůzích a přednáškách neušla pozornosti našich okupantů. Ale v této kritické době dostalo se jí, vzácným porozuměním přednosta kliniky pro orthopedickou a dětskou chirurgii, p. profesora MUDr. Zahradníčka útulku na jeho ústavě. A tak, ač společnost formálně a oficiálně nevykazovala pražádnou činnost, přece bylo velmi intensivně pracováno v oboru chirurgické dokumentace. Již v roce 39 byl dokončen první náš dokumentární chirurgický snímek v barvách přirozených – Luxatio coxae – snímek, jenž později vzbudil zaslouženou pozornost odborníků zdejších a zvláště ruských, dále celá řada snímků černobí-

lých, inversních, dokumentujících speciální operační metody ortopedické chirurgie. V této práci bylo systematicky pokračováno po celou dobu okupace, takže dnes může Společnost presentovati velký počet dokumentárních vědeckých filmů v barvách přirozených, z nichž namátkou uvádím filmy z kliniky profesora Zahradníčka¹⁾: extraartikulární stříška, bloudivá ledvina, plastika kolena, implantace vrozeného vymknutí kloubu kyčelního, speciální snímky chirurgie vrozeného vymknutí kyčlí u dětí a dospělých, operace tumoru, dále speciální dokumentární snímek Život na klinice. Společně s dr. Pavlánským byl natočen dr. Kyselou vysokofrekvenční snímek této operace, zvláštěⁱⁱ⁾ pro chirurgickou její techniku, [v poslední době snímek „pakloub kosti zápěstní“]. Do této doby spadá jistě zajímavá věc a dokumentující plně dobu naší nesvobody. V roce 1940 objevila se v Národní politice zpráva o prvním dokončeném filmu v barvách přirozených, filmu, jenž dokumentoval operační techniku. Byl to článek skutečně do jisté míry oslavný a zdůrazňoval obtíže takového příjmu i překážky, jež se vyskytují při těchto pracích po filmové stránce, a že toto vše bylo překonáno švédskými badateli. Samozřejmě, že naše Společnost společně s p. profesorem Zahradníčkem ihned reagovala a zaslala oznámení do novin. Dopadlo ovšem tak, jak ani v době nesvobody dopadnout nemohlo: krátká jednovětá zpráva, že prý podobný film byl natočen již před časem na Universitě Karlově. Více nic. Nic o tom, že již v roce 1939 byly začaty pokusy s filmováním operací na film v barvách přirozených, nic o tom, že to byla Společnost pro vědeckou kinematografii společně s profesorem Zahradníčkem, která takovýto film dokončila s tím největším úspěchem, jenž dosáhl i uznání zahraničních odborníků a jenž byl později i vyžádán do Anglie. Nechci zde, pánové, mluvit o obtížích, jež se nám stavěly v cestu nejen po stránce získávání materiálu, ale i v tom, jak jsme musili svoji práci skrývat. Jest Vám všem známo, že film v barvách přirozených nutno dávati zpracovávat do speciálních laboratoří. V době okupace pracovali jsme na jedině dosažitelném materiálu, tj. Agfacoloru. Exponovaný film musel býti dán zdejšími Agfa-laboratořím a jimi invertován. Z počátku již byly tyto laboratoře pod německou důkladnou kontrolou jejich wehrmachtu nejen z důvodů event. špionáže, ale také toho, není-li vzácného Agfa-coloruⁱⁱⁱ⁾ zneužíváno. Z počátku byly filmy zasílány do berlínských laboratoří, tam zpracovávány a zasílány zpět. Bohužel, že tyto snímky tímto způsobem vydávány byly z rukou našich. A měl jsem sám osobně tu příležitost, že jeden z představitelů berlínské Agfy sám se mne dotazoval, kdy prý zase zašleme nějaký operační film ku zpracování a zdali jest pro vědecké účely. Bylo to velmi krušné, když museli jsme tvrditi, že jedná se pouze o klinickou dokumentaci a nikoli o žádné snad vědecké účely. A za těchto okolností tvořili jsme stále a stále za větších a větších obtíží dokumentární vědecké filmy speciálně se změřením medicínským. Vzácného pochopení, jehož se dostalo naší práci nejen n klinice profesora Zahradníčka, dostalo se nám také na klinice profesora Hněvkovského²⁾, kde soustavně již po 6 let pracujeme na filmu o dětských obrnách. Některý materiál a operace jsou základem skutečně velikého badatelského snímku^{iv)}, jenž má býti po svém dohotovení zaslán

1) Prof. MUDr. Jan Zahradníček (1882–1958), přednosta ortopedické kliniky Lékařské fakulty Univerzity Karlovy, specialista v oboru chirurgie kyčelního kloubu.

2) Prof. MUDr. Otakar Hněvkovský, DrSc. (1901–1980), zakladatel a první přednosta 2. ortopedické kliniky Lékařské fakulty Univerzity Karlovy, jeho výzkum dětské obrny (poliomyelitidy) je možno považovat za reakci na epidemii poliomyelitidy mezi léty 1937 až 1940.

do Ameriky pro tamější odborníky v poliomyelitidě z popudu paní Eleanor Rooseveltové, neboť až tam^{v)} pronikly zprávy o výsledcích léčení metodou profesora Hněvkovského. Rovněž takového vzácného pochopení dostalo se naší práci na klinice p. profesora Kostečky, kde jsme natočili celou řadu snímků jeho speciální operace mandibulární progerie. Také tyto snímky byly hotoveny za oněch, místy drastických okolností po stránce nedostatku materiálu a obtíží jeho zpracování. Nemohu opomenouti kliniku pana profesora Brdlíka³⁾, kde pracujeme nyní na dokumentárním snímku z oboru dětského lékařství. [V této době dostalo se nám pozvání k natočení mikrokinematografického snímku o růstu krystalů, z popudu vysoké školy báňské. Bohužel, bylo nutno tuto jedinečnou pozvánku odmítnouti, i když tento film byl již ohlášen na pařížském kongresu. Odmítnouti pro to, že není materiálu. Také snímky poslední doby nejsou tak kvalitní, právě touto okolností.] Zrekapitulujeme-li tedy vykonanou práci za oficiální, tak zvané nečinnosti společnosti, docházíme k potěšitelné bilanci několika desítek dokumentárních vědeckých snímků lékařských, snímků, jež částečně dohotoveny i nehotovy po stránce titulků, schémat a snímků pacientů podávají přes to vše ty nejlepší výsledky, jichž bylo v době oněch násilně úředně^{vi)} umlčených pracovních let dosaženo. Potvrdilo se také u nás to, že Němci přese všechnu svoji ostražitost dali se ukolébati zdánlivě pouhou dokumentární prací, jež dnes, po odstupu té doby jeví se jako cílevědomá a systematicky prováděná. Natočené filmy staly se tak základem klinických filmoték a budou po svém dohotovení nejen dokumentem vyspělosti naší chirurgie a terapie, ale též edukativní přednáškovou pomůckou.

Tolik asi o vlastní práci konané za doby nesvobody. Přistupuji nyní k tématu nikoli tak potěšujícímu, a tou jest historie společnosti za léta okupace^{vii)}. Jak jsem již uvedl, nebylo konáno schůzí, přednášek, představení, nebyla činnost knihovní, a nebyla tak i agenda spolková. Archiv společnosti našli jsme, po otevření našeho ústavu v troskách. Knihovnu skoro zničenu, jež obsahovala cenné unikáty, rovněž tak archiv materiálů, jako filmů, separátů, přístrojů, jež nemohly býti z ústavu odvezeny. Přišli jsme o kompletní tankové vyvolávací zařízení, sušící bubny, dokumentární materiál a podobné. Co bylo zachráněno z ústavu, bylo později, nešťastným náletem ze 14. února⁴⁾, zničeno v tragicky postiženém bytě našeho pana předsedy, p. profesora Vojtěcha. Zvláště to byly knihy, jež pan profesor tak obětavě u sebe v bytě uschoval a rovněž tak i některé písemnosti. Totální vybombardování p. profesora Vojtěcha postihlo tak i naši společnost.

Nebyla vedena i agenda spolková, nebyly tedy rozesílány upomínky, nebylo ani styku mezi členstvem. Společnost byla bez finančních prostředků, neboť nebylo příjmů, nebylo subvencí. Za peníze jež zbyly nám z činnosti dřívější, byly horečně kupovány doplňky, příkladně teleobjektiv Dallmayer, projekční lampy, cívky, krabice a samozřejmě materiál. Ad informandum dodávám, že nebyly to jen peníze, jež obstarávaly materiál, ale průvodem byly to i požitky materiální, příkl. cigarety a alkohol, jež obětavě byly sháněny na klinikách, abychom nějaký ten metr pro nás tolik potřebného materiálu [jsme za

3) Prof. MUDr. Jiří Brdlík (1883–1965), profesor patologie a terapie chorob dětských a novorozenců, přednosta druhé dětské kliniky Lékařské fakulty Univerzity Karlovy.

4) Zmiňován je americký nálet na Prahu z 14. února 1945. Nálet byl mířen na Drážďany, ovšem patrně v důsledku chybné navigace poškodil Prahu. Viz např. Mark E. B u r n s, Americký nálet na Prahu 14. února 1945. In: *Dějiny a současnost* 17, 1995, č. 5, s. 21–24.

tyto úplatky sehnali]. Dodávám jen nejdůležitější události po stránce agendy: dle nařízení tehdejších všemocných úřadů musili jsme změnit svoje jméno na Společnost pro vědeckou kinematografii, kde přívlastek československá musel zmizeti, dále byli jsme nuceni provést podpisovou akci o arijském původu⁵⁾. To byla tedy oficiální činnost za okupace. Časopis společnosti, Amatérská kinematografie byl samozřejmě zastaven, ale nyní jest již navázáno jednání s kompetentními úřady o znovuvycházení. Tolik o činnosti abych tak řekl jednatelské. A nyní přistoupím ku své vlastní zprávě, zprávě pokladní. Řeknu ihned, že nebude utěšená, i když na straně druhé získali jsme v utensiliích velmi mnoho. Krátce shrnu v číslicích: na subvencích v letech 1939–40 dostali jsme celkem od MŠNO 15 500 Kčs, vydali jsme za přístroje cca 11 000 Kčs za chemikálie a materiál cca 5 000 Kčs a za knihy celkem cca 2 000 Kčs zaplatili jsme dluh firmě Beaufort v částce 3 665 Kč, a tím jsme prosti jakýchkoli dlužných závazků. Po této stránce jest naše společnost plně aktivní. Ovšem pokladní hotovost je dnes neutěšená. Celkem jest na knížce Živnobanky a v pokladní hotovosti částka asi 3 000 Kč. Jest to více než přirozené, neboť po dobu 6 let nebyly vybírány členské příspěvky, takže při dnešním počtu cca 50 členů a v průměru nedoplatků jevila by se nám pokladní hotovost částkou asi o 4 000 Kčs větší. Doufám pevně, že se tak stane co nejdříve, neboť všem členům, pokud jsme zachránili adresy, byly upomínky rozeslány. A nyní bych měl, pánové, malou poznámku: prosím, aby se nikdo necítil dotčen stylizací upomínky. Poctivě se přiznávám, že její stylizace je, mírně řečeno, poněkud archaická. Ale nebylo peněz na tisk nových upomínek, jež bychom již stylizovali v duchu nové doby a zahájení činnosti, a použité upomínky jsou jediným snad zbytkem, který přečkal německé řádění v našem oddělení, a tím Společnosti. Již v červnu podnikl jsem novinovou akci v Práci a Mladé frontě o podchycení členských adres. Nemělo to, bohužel, většího účinku, ale přesto veřejnost byla na naši činnost upozorněna a přihlásili se nám noví členové, zvláště z řad našich universitních posluchačů i soukromníků. Tím by, pánové, byly moje zprávy vyčerpány a já vás prosím, aby, bylo-li by snad něco nejasného neb opomněl-li jsem něco, abyste se laskavě přihlásili, abychom mohli rekapitulací minula jíti do nové práce s novými členy, pod vedením našich zkušených pracovníků, do té badatelské práce, jak to měl vždy na mysli zakladatel naší společnosti a náš společný učitel, pan profesor dr. Vojtěch.

ANTM, fond ČSVK, složka Programy schůzí (nezpracováno).

- i) původní slovosled: později ještě
- ii) původně: speciálně
- iii) původně: Agfa-materiálu
- iv) původně: filmu
- v) původně: do Ameriky
- vi) původně: oficiálně
- vii) původně: za oněch let nesvobody

5) O postihu brněnské odbočky Společnosti viz Zápis o řádné valné hromadě 15. května 1941. AAV ČR, f. ČSVK, k. 1, Protokolární kniha. Árijské prohlášení zde podepsalo 28 členů, ostatní byli škrtnuti.

2.

Zápis první schůze Komise pro vědecký film, konané dne 19. prosince 1945 v 16h v zasedací síni ČSFÚ (10. 1. 1946).

Přítomni: dr. Zdeněk Holub
doc. dr. František Karásek
prof. dr. Josef Kuba
ing. Josef Kubec
prof. ing. Dr. Jaroslav Milbauer
ing. K. M. Paspá
ing. František Pilát
dr. Plíva
prof. dr. Vladimír Úlehla
prof. dr. Josef Velíšek.
Předsedá: o. r. Hejman

Schůzi zahájil: Elmar Klos

Klos: Vítá přítomné pány – omlouvá o. r. Hejmana, který se dostaví do této schůze později. Podává pak přítomným stručné vysvětlení účelu schůzky. ČSFÚ chce v rámci své působnosti přispěti i k organizaci vědeckého filmovnictví. Chce koordinovat činnost všech složek, které se zabývají vědeckým filmem, tak aby celá výroba byla plánovitě prováděna a aby měla základ hospodářský. Všichni pánové byli pozváni na tuto schůzku hlavně proto, aby sdělili program svých ústavů. Aby mohla být v příštím roce celá výroba vědeckých filmů uvedena v soulad, žádá Klos, aby ústavy podávaly své programy písemně a aby byla předkládána připravená již témata. Úspěch výroby vědeckých filmů je závislý také na technickém vybavení. ČSFÚ chce v mezích možnosti přispěti i po této stránce zapůjčením technického zařízení. Podrobnější informace o technickém zařízení a o materiálu může podat ing. Pilát.

Klos informuje pak o dotazníkové akci, která je již zahájena – katalogisace všech filmů v oboru zdravotnickém. Katalogisace bude postupně prováděna u všech druhů vědeckých filmů, abychom měli přehled, jaké filmy jsou v tom kterém oboru k dispozici.

Klos znovu žádá přítomné zástupce vědeckých ústavů o předkládání námětů připravovaných filmů, aby byla možná koordinace, a upozorňuje, že hlavním úkolem schůzek sboru pro vědecký film bude vzájemně si sdělovat zkušenosti a na jejich základě dělat ať již technická, či plánovací opatření.

Milbauer¹⁾: Jeho ústav měl kinematografické zařízení i hotové vědecké filmy z průmyslu chemického. Ve válce byl však ústav vybombardován, a tak po stránce technického vybavení nemůže poskytnout nic. Může nabídnout jen iniciativní návrhy.

1) Prof. ing. dr. Jaroslav Milbauer (1880–1959), profesor chemické technologie látek anorganických a praktické fotografie ČVUT.

Paspa²⁾: Upozorňuje, že Společnost pro vědeckou kinematografii starala se již dříve o koordinaci vědeckého filmovnictví. Společnost měla nedostatečné finanční prostředky (příjem jen od členstva), přes tyto potíže vnikla celá řada dobrých vědeckých filmů. Ty jsou k dispozici.

Paspa upozorňuje ještě na akci, která se rozběhla již v létě – výměna medicínských filmů s Londýnem. Podrobnější informace by mohl jistě podat dr. Slaba.

Paspa doporučuje, aby se vhodným způsobem zapojila organizace Společnosti pro vědeckou kinematografii do celé akce, kterou podniká ČSFÚ.

Také všechny fakulty by se měly zapojit, aby se práce netříštila.

Velíšek³⁾: Podnikli jsme v Brně akci – vyzvali jsme všechny vysoké školy, aby podaly návrhy, jaké vědecké filmy by se měly natáčet. Sešlo se hodně námětů, ale k realizaci během války nedošlo. Náměty jsou k dispozici.

Klos: Žádá, aby dr. Velíšek tyto náměty ČSFÚ poskytl. ČSFÚ má zájem zachytit především ty vědecké pracovníky, kteří už ve filmu pracovali a neměli vhodné podmínky a dostatečné prostředky ke své práci.

Plíva⁴⁾: Úkolem ČSFÚ samozřejmě bude po stránce finanční i technické umožňovat výrobu vědeckých filmů. Je třeba získat vhodné náměty. Společnost pro vědeckou kinematografii by mohla účinně spolupracovat. Její činnost by mohla být jednak iniciativní, jednak výpomocná.

Plíva pak upozorňuje na otázky školních filmů. S MŠNO byla sjednána dohoda o spolupráci a bude možno spolupracovat i s komisí pro školní film. O vyhledávání školních námětů má se starat Pedagogický ústav Komenského.

Plíva upozorňuje na rozdíl filmů, sloužících k popularisaci vědy, financovaných ČSFÚ, a vědeckých filmů školních, sloužících jako učebné pomůcky.

Paspa: Pokud jde o problém filmů vědeckých popularizačních a školních, poznamenává ing. Paspa, že v roce 1943 bylo vypracováno velké memorandum na kongres v Benátkách. Ing. Paspa je toho názoru, že některé náměty vědeckých filmů daly by se zpracovat pro několik účelů najednou. Ušetřilo by se tím peněz. Znamenalo by to ovšem delší přípravné akce a opravdové odborníky. Získalo by se tak několik hodnotných filmů najednou.

Pilát⁵⁾: Důležitá otázka, která souvisí s otázkou popularizačního a školního filmu, je otázka formátu. Co se má natáčet na 16mm a co na 35mm filmu. Jisto je, že 16mm formát

2) Ing. Karel M. Paspa (1899–1979), absolvent Vysoké školy chemicko-technologického inženýrství při ČVUT, člen pražské ČSVK, člen Klubu Fotografů Amatérů, fotograf, kameraman.

3) Prof. RNDr. Josef Velíšek (1896–1947), profesor technické fyziky na VUT, předseda brněnské ČSVK.

4) Dr. Josef Plíva, jednatel Poradního sboru pro školní film MŠNO.

5) Ing. František Plíva, zvukový inženýr.

snižuje výrobní náklady – je výhodný, pokud nejde o filmy pro promítání v kinech. Proto dříve, než bude film natáčen, je třeba otázku formátu bedlivě prozkoumat a uvážit. Je tu také otázka možnosti technického vybavení. 16mm kamery budou k dispozici během měsíce, 35mm kamery má na skladě továrna ETA, takže technické vybavení bude možno nyní opatřit.

Pilát se jen přimlouvá za to, aby se technické zařízení centralizovalo a netříštilo, aby pak nebylo mnoho dílčích vybavení, ale nedokonalých.

Úlehla: Ujišťuje, že je možno počítat se spoluprací brněnských ústavů.

Milbauer: Doporučuje, aby byl rozeslán dotazník na všechny vysoké školy, a každý profesor by byl povinen dát ze své disciplíny program, schopný natáčení.

Klos: Bylo by možno rozeslat na všechny školy dotazník, abychom zjistili:

1/ kolik lidí se zabývá vědeckou kinematografií, a kteří to jsou,

2/ jaké zařízení ústavy mají

3/ jaké filmy natočily

4/ jaké náměty by považovaly za vhodné.

Podle toho by se dal připravit přehled, co máme a co bychom měli doplnit.

Paspa: Se přimlouvá, aby tato akce byla pořádána úřední cestou /přes MŠNO a rektoráty/, a aby byla určena lhůta vypracování.

Klos: Upozorňuje, že mimo vysokých škol jsou tu výzkumné ústavy průmyslových závodů.

Milbauer: Na ty bychom se měli také obrátit. Nejsou všechny sloučeny ve svazu. Bude nutno zjistit, která průmyslová odvětví mají své výzkumné ústavy. Je tu Svaz pro zkoušení technicky důležitých látek, od něhož bychom si mohli vyžádat adresář výzkumných ústavů.

Kuba⁶⁾: Mohl by přinést seznam významných ústavů.

Paspa: V tomto směru mohli bychom získat informace i v ministerstvu průmyslu /odbor výzkumný/.

Milbauer: Zastává názor, že 35mm formát je pro vědecké filmy nejvýhodnější.

Pilát: Doporučuje nepřiklánět se jednotně k jednomu formátu. Rozdíly v nákladech při 16mm a 35mm formátu jsou velmi značné /očekává se stoupání cen materiálu/. Po technické stránce je formát 16mm dokonalý a vyhovující.

6) Prof. dr. Josef Kuba, absolvent Vysoké školy chemicko-technologického inženýrství ČVUT, člen a později i předseda Sdružení pro výzkum ve spektrální analýze při Ústavu chemické metalurgie a metalografie ČVUT.

Klos: Jsou dokonce úkoly, které jsou technicky snadněji splnitelné 16mm formátem / např. filmování operací/.

Pilát: Doporučuje, aby technické vybavení bylo soustředěno na dvou vysokých školách – u prof. Vojtěcha a prof. Milbauera, kde by bylo k dispozici všem ostatním ústavům v případě potřeby.

Klos: Z dotazníků bychom se dozvěděli, kde je také technické zařízení k dispozici a bylo-li by možno si je vypůjčit.

Pilát: Je nutno získat přehled o stávajícím technickém vybavení a podle možnosti je vhodně doplnit. Budou možná k dispozici unikáty, které bychom jinak těžko sháněli. Naproti tomu je možné získat běžné vybavení pro normální filmovou práci. ČSFÚ by měl mít soupis přístrojů a zařízení, která se budou půjčovat. Soustředěním v ČSFÚ by bylo možno docílit organisovaného využití všeho zařízení.

Karásek⁷⁾: Dr. Slaba započal úspěšně natáčení filmů klinických. Doc. Karásek oznamuje, že dostal příslib, že bude možno zřídit jeden operační sál pouze pro filmování.

Hejman: Omlouvá svůj opožděný příchod.

Ve stručnosti rekapituluje první body pracovního programu ČSFÚ v oboru vědeckého filmu. V ČSFÚ se musí vytvořit centrální evidence o pracovních skupinách, o pracovních prostředcích a o odborném personálu. Jedině tak bude možno nejintenzivnější využití technického zařízení a odborného personálu. o. r. Hejman žádá přítomné o upozornění, kdo by se ještě měl těchto schůzek účastnit. Příští schůze bude svolána na konec února nebo začátek března.

o. r. Hejman konstatuje, že není přítomen zástupce MŠNO, ač pozvánka byla zaslána.

Úlehla⁸⁾: Doporučuje, aby ke schůzkám byl zván také ředitel Novotný ze Zlína.

Karásek: Doporučuje přítomnost prof. Bělěhrádka a dr. Slaby.

Klos: Bude dobře pořádit seznam osob, které se vědeckou kinematografií zabývají, a se skupit je v příbuzné pracovní okruhy.

Hejman: Táže se přítomných, zda souhlasí s tím, že ČSFÚ si vzal za úkol organisovat vědecké filmovnictví.

Jednomyslný souhlas.

7) Prof. dr. František Karásek (1902–1979), profesor fyziologie Lékařské fakulty Karlovy univerzity.

8) Prof. dr. Vladimír Úlehla (1888–1947), ředitel Ústavu pro fyziologii rostlin Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, člen brněnské ČSVK, režisér.

Hejman: Existují dvě společnosti pro vědeckou kinematografii /v Praze a v Brně/. Poně-
vadž úkoly těchto společností se budou krýt s činností ústavu, bude možno jejich činnost
zkoordinovat.

Klos: Doporučuje, aby se obě složky spojily v jednu společnost.

Velíšek: Doporučuje soustředit a doplnit technický inventář v Brně v ústavu prof. Úlehly.

Úlehla: Konstatuje, že soustřeďování a doplňování inventáře v jeho ústavu je již v běhu.
Žádá, aby protokol této schůze byl rozmnožen a přítomným pánům rozeslán.

Klos: Čte text dotazníku, kterým bude zjištěn stav veškerých vědeckých filmů⁹⁾.

Text schválen.

Schůze končí v 18 hodin.

Zapisovaly: Kalousová v.r., Málková v.r.

V Praze, dne 10. ledna 1946

NA, f. MŠNO, k. 519, sign. 34. III. A– B1, spis č. 13.167/46.

9) Dotazník, sestavený za účelem evidence „vědeckých i odborných filmů, ať již učebních nebo populari-
zujících“ po respondentech vyžadoval oznámit název filmu, jeho výrobce, jazyk titulků nebo zvukového
komentáře, rozměr filmu (16 mm, 35 mm), zda je uchován v negativu či kopii, v jakém počtu, k jakému
účelu film slouží, kdo ho půjčuje a v jakém je stavu. Datum rozeslání však na formuláři, jež obdržela
ČSVK, nebylo uvedeno. ANTM, f. ČSVK, podsložka Programy schůzí (nezpracováno).

3.

Zpráva referenta presidia MŠNO Emanuela Kviettona ve věci: Vědecký film – spor o kompetenci (17. 9. 1946).

Věc: Vědecký film, spor o kompetenci

Zprávaⁱ⁾

kabinetu pana ministra školství a osvěty

V dekretu presidenta republiky o opatření v oblasti filmu ze dne 11. srpna 1945 č. 50 Sb. nebyla vymezena kompetence zdejšího ministerstva ve věci školního lidověchovného, tělovýchovného a vědeckého filmu, a tak, ačkoliv by se zdálo samozřejmým, že školní a vědecký film je záležitostí zdejšího ministerstva, bez jakýchkoliv pochybností, bylo nutno od října 1945 do února 1946 tvrdě zápolit na mnohých poradách se zástupci MI, než došlo k dohodě ve věci školního, lidověchovného a tělovýchovného filmu a diapozitivu a mohl býti vyslán výnos zdejšího ministerstva č. j. 10.262/45–pres. ze dne 14. 2. 1946, jímž byla kompetence ve věci školního, lidověchovného a tělovýchovného filmu a diapozitivu po dohodě s MI ze dne 6. listopadu 1945 pro zdejší ministerstvo zajištěna až na výrobu filmů, která z hospodárných důvodů musela býti ponechána v kompetenci MI. Otázka vědeckého filmu nebyla tehdy akutní /pro vědecký film pracovali jako dříve vědci na vysokých školách a laboratořích sami a nebylo pochybností, že se tento stav nezmění vzhledem ke speciálnímu charakteru vědeckého filmu, nepředpokládajícího možnosti exploitace pro širší veřejnost a nevyžadujícího nějaké velké organizace distribuční a vybavovací/, a proto o něm nebylo tehdy jednáno.

Spor o kompetenci ve vědeckém filmu začal tím, že MI, lépe řečeno zplnomocněnec pro ČSFÚ o. r. J. Hejman zaslal MŠNO pozvánku na ustavující schůzi komise pro vědecký filmⁱⁱ⁾, pozvánka došla presidium zdejšího ministerstva pozdě, regent ji obdržel až po schůzi 5. ledna. Schůze byla svolána pozdě /snad úmyslně¹⁾, pozvánka nese datum 15. 12., schůze se měla odbývat 19. 12., a tak i kdyby se mohlo předpokládati, že pozvánka byla vypravena ihned, byla doba pro včasné doručení malá. Vinou nesprávné adresy a přidělení došla pozvánka 18. 12. zdejšímu ministerstvu odboru B IV/1, referent V. Kadlec ji obdržel teprve 2. 1. 1946 a 2. 1. 1946 ji po příslušnosti postoupil presidiu odd. 4, jehož referent ji obdržel, jak již bylo řečeno, dne 5. ledna 1946. Z uvedených důvodů nemohlo presidium zdejšího ministerstva k věci za[u]jati žádného stanoviska. V pozvánce /budíž čtena přiložená pozvánka/ se svolavatel dovolává souhlasu zdejšího ministerstva a v programu schůze mluví o úkolu komise: vypracování směrnic pro společný postup vědeckých ústavů školských i ústředních úřadů s výrobní skupinou ČSFÚ v Praze při organizování vědeckého filmovnictví. Referent, pověřen panem presidiálním šéfem dr. J. Kudrnovským se dotazoval telef. 7. a 8. 1. 1946 o. r. J. Hejmana, kdo dal za zdejší ministerstvo souhlas k ustavení komise pro vědecký film. Podle odpovědi žádný písemný souhlas dán nebyl a ústní jednání o věci, [jež tázaný jako podklad se uváděl]

1) Toto tvrzení může vyvrátit pozvánka, která byla zaslána ČSVK – ta je rovněž datována 15. prosince 1945. ANTM, f. ČSVK, složka Programy schůzí (nezpracováno).

dr. Mareš, odmítl za sebe i za sekčního šéfa Kavana. Referent si vyžádal aspoň zápis o konané schůzi, aby ministerstvo mohlo k věci zaujít stanovisko. Zápis byl zaslán referentovi dne 6. 3. 1946 a z něho je patrné, že ustavení komise a její program a jednání je zásahem do kompetence zdejšího ministerstva /budiž čten příložený zápis o výše uvedené schůzi komise/. Jednalo se o organizaci vědeckého filmuⁱⁱⁱ⁾, o evidenci pracovních skupin, seskupení vědeckých pracovníků do pracovních skupin, o dotazníkové akci, katalogisaci všech druhů vědeckých filmů, o předkládání připravovaných námětů vědeckých filmů atd., což vše patří jediné do kompetence zdejšího ministerstva. Odpovědí na toto jednání byl výnos zdejšího ministerstva č. A-84.295-V ze dne 27. 3. 1946, Věstník roč. 2, seš. 7, str. 135, jímž si MŠNO vyhrazuje kompetenci ve vědeckém filmu jakéhokoliv formátu a jakéhokoliv druhu /zvukový, němý i barvený, široký i úzký/ a pověřuje Ústav pro film a diapozitiv MŠNO v Praze II., Havlíčkova 13 technickou pomocí při pořizování, péči o využití, používáním a výměnou vědeckých filmů, jakož i potřebnou koordinací všech opatření sem spadajících. V Poradním sboru zřízeném při Ústavu pro film a diapozitiv MŠNO byla vytvořena pracovní sekce pro vědecký film, která měla tyto záležitosti vědeckého filmu řešit. Nedbaje všeho výše uvedeného, zplnomocněnec ČSFÚ jednal se zástupci V. odb. MŠNO o dotazníkové akci dále, bez vědomí presidia MŠNO a konečně svolal na den 3. září 1946 druhou schůzi Komise pro vědecký film, na niž pozval ne presidium MŠNO, nýbrž referenta osobně /budiž čtena příložená pozvánka/, který zjistiv podle programu, že se znovu jedná o porušení zdejší kompetence, po poradě o stanovisku, které je nutno v této věci zaujít, dostavil se na schůzi a dříve, než bylo přikročeno k jednání, učinil z pověření kabinetu MŠNO za presidium MŠNO toto prohlášení:

Dovolte, abych ihned při zahájení schůze komise pro vědecký film učinil, pověřen kabinetem pana ministra školství a osvěty, toto prohlášení:

Presidium ministerstva školství a osvěty pokládá komisi pro vědecký film za ilegální a nekompetentní z následujících důvodů: Pozvánka na první ustavující schůzi této komise byla poslána MŠNO pozdě a ministerstvo k ní nemohlo zaujít včas stanoviska. Komise byla proto ustavena bez souhlasu, lépe řečeno proti souhlasu ministerstva školství a osvěty. Odpovědí na tento fakt byl výnos MŠO č. A-84.295-V ze dne 27. 3. 1946, který si dovoluji přečísti. (referent přečetl výnos).

Přítomné pány profesory vysokých škol si dovoluji upozornit, že tento výnos je zavazuje a že se s záležitostmi vědeckého filmu mají obracet na V. odbor ministerstva případně na presidium odd. 2 neb ve věcech distribuce a technických záležitostech na Ústav pro film a diapozitiv MŠNO v Praze II., Havlíčkova ul. č. 13.

Z uvedených důvodů, a protože i dnešní schůze se má podle programu zabývat záležitostmi spadajícími do kompetence MŠNO /obeslání IX. kongresu vědeckého a technického filmu v Paříži, dotazníková akce/, považuje ministerstvo školství a osvěty i tuto schůzi za nekompetentní a přítomní zástupci MŠNO jsou zde pouze jako pozorovatelé a musí odmítnout jakoukoliv účast na rozhodování o záležitostech, jež zde budou projednávány.

Předsedající schůzi, zplnomocněnec pro ČSFÚ o. r. Hejman namítl, že se do schůze naší prestižní otázka, která je mu nepříjemná, že ČSFÚ nechtěl ničeho organisovat, že pozvánka nebyla poslána úmyslně pozdě a že na posledním jednání se zástupci V. odbo-

ru ministerstva (o němž referent ničeho neví a presidium nebylo zpraveno) bylo stanoveno, že vědecký film patří kompetenčně do ministerstva školství.

Po odpovědi referenta, že se již na první ustavující schůzi komise jednající bez zástupců ministerstva školství a osvěty zasáhlo do zdejší kompetence /referent usvědčoval předsedajícího [jeho] vlastními slovy ze zápisu schůze^{iv)}/ a v programu dnešní schůze jsou opět body jednání zasahující do kompetence MŠNO, prohlásil referent, že musí v zájmu prestiže MŠNO trvat na svém prohlášení a že žádá, aby byla svolána porada zástupců presidia obou ministerstev, na které by se prozatím sjednala plná dohoda o kompetenci ve věci filmu, než bude novelizován dekret presidenta republiky o postátnění filmu, ve kterém bylo na školní, lidovýchovný, tělovýchovný a vědecký film zapomenuto.

Předsedající s návrhem souhlasil a schůze byla skončena.

Pro poradu zástupců presidií obou ministerstev dovoluje si referent navrhnouti, aby při projednávání kompetence zdejšího ministerstva byl vzat v úvahu nejen vědecký film, nýbrž i školní, lidovýchovný a tělovýchovný. O posledních jest sice dohoda s ministerstvem informací dojednána, že jsou v kompetenci zdejšího ministerstva až na výrobu, která z hospodárných důvodů musela zatím^{v)} být ponechána ministerstvu informací, je však nutno zdůrazniti, že je to jen zatímní opatření, a vyhraditi si možnost samostatné výroby, jakmile bude moci MSO vybaviti vlastní ústav Techno-film v Teplicích – Šanově potřebnými přístroji a zařízením, po případě zříditi vlastní ateliery, poněvadž není myslitelné, aby placením vysokých poplatků specialistům MI byla výroba škol. filmu zdržována na úkor žákovských poplatků, jimiž je kryt náš rozpočet. MŠNO budou v budoucnosti obstarávati tyto práce školní pracovníci za přiměřenou odměnu mimo vlastní plat a příprava i výroba školního, lidovýchovného a tělovýchovného filmu bude tak i s výrobou v rukou pedagogů odborníků, a výroba tím bude značně zlevněna. Rovněž je třeba dojednati s MI, aby v zdejší kompetenci nazůstal pouze 16mm němý^{vi)} film, jak tomu až dosud je, MŠNO nechce a nemůže ustrnouti ve školách v budoucnosti na té nejhorší pomůcce, nýbrž je nutno zajistiti zdejší kompetenci i pro zvukový^{vii)} [i barevný] školní film jakéhokoliv rozměru, [tedy i normální 35mm], podobně jak se totéž musí projednati ve vědeckém filmu, kde ani rozměr ani druh filmu nelze vědeckému pracovníku předepisovati. Dále je nutno dojednati s MI úplnou volnost zdejšího ministerstva ve věci nákupu potřebných přístrojů pro provozování filmu na školách, v lidovýchově a tělovýchově i vědě, týká se to hlavně promítacích přístrojů jejichž nákup závisí na kinofikaci v dnešní době, ačkoliv přístroje si platí buď žáci, neb rodičovská sdružení, neb jiné korporace lidovýchovné a případnou subvenci uděluje zdejší ministerstvo. Není myslitelné, aby kinofikace předepisovala soukromé korporaci, rodičovskému sdružení neb zdejšímu ministerstvu, jaký přístroj smí pro školu, lidovýchovu či vědu zakoupiti.

Všeobecně je třeba zajistiti zdejší kompetenci ve věci školního, lidovýchovného, tělovýchovného a vědeckého filmu ve všem, co se netýká výroby, kterou zatím z hospodářských důvodů je nuceno MŠNO ponechat v kompetenci min. informací. /Žákovské poplatky, jimiž je kryt náš rozpočet, na výrobu nestačí a jiné příjmy, např. 30 hal. z příplatku 50 hal. na vstupenky do biografů patří sice MŠNO, ale byly používány, pokud je referentovi známo, na sociální účely a v poslední době od 1945 nebyly obcí pražskou MŠNO odvedeny, jak se referent od úředníka obce asi před měsícem dozvěděl. Tento příjem činící ročně několik milionů by ovšem plně stačil pro krytí vlastní výroby filmů/.

MI je nutno donutiti, aby se pro příště zřeklo jakékoliv iniciativy zasahující do zdejší kompetence, tedy i svolávání a tvoření jakýchkoliv komisí ať stálých či nestálých a podobných institucí, aby se nestaly znovu základem kompetenční půdy ve věci filmu.

I když se podaří úplné dojednání s MI, bude přeci jen nutno pomýšlet na novelizaci dekretu presidenta republiky o postátnění filmu ze dne 11. srpna 1945 č. 50 Sb., poněvadž jen tak bude možno kompetenci zdejšího ministerstva ve věci školního, lidovévýchovného, tělovýchovného a vědeckého filmu zajistiti.

Pro vážnost jednání na poradě obou ministerstev, kterou má presidium MI v dohledné době svolati, bylo by záhodno, aby mimo zástupce Ústavu pro film a diapozitiv MŠNO, který je jaksi výkonným orgánem MŠNO ve věci filmu a jeho zástupci jsou nejlépe informováni o stavu celé záležitosti a referenta pres., byli delegováni na poradu zástupci presidia prověření plnou mocí dojednati definitivně kompetenční záležitosti filmu, nejlépe, kdyby jimi byli právníci.

V Praze dne 17. září 1946

[podpis]
Emanuel Kvietton

NA, f. MŠNO, k. 519, sign. 34. III. A– B1, spis č. 13.167/46.

-
- i proložené, podtrženo
 - ii „ustavující schůzi komise pro vědecký film“ odsazeno na samostatný řádek, podtrženo a proloženo
 - iii „jednalo se o organizaci vědeckého filmu“ proloženo
 - iv původní slovosled „usvědčoval předsedajícího referent vlastními slovy“
 - v podtrženo
 - vi podtrženo
 - vii podtrženo

4.

Shrnutí stavu ve věci: Vědecký film – spor o kompetenci (17. 9. 1946).

Věc: Vědecký film, spor o kompetenci

Stav věci: MI, přesněji zplnomocněnec pro ČSFÚ zaslal MŠNO dne 15. prosince 1945 pozvánku, v níž oznamoval, že při ČSFÚ se za souhlasu MI a zdejšího ministerstva tvoří Komise pro vědecký film, jejímž úkolem je vypracování směrnic pro společný postup vědeckých ústavů školských i ústředních úřadů a výrobní skupinou ČSFÚ při organizování vědeckého filmovnictví a žádal zdejší ministerstvo o jmenování stálého zástupce. Schůze ustavující se konala 19. prosince 1945. Presidium zdejšího ministerstva dostalo pozvánku pozdě, až po schůzi dne 5. ledna 1946 a nemohlo proto k záležitosti zaujati žádného stanoviska. Na telefonický dotaz u svolavatele dr. Hejmana, kdo dal z MŠNO souhlas k ustavení jmenované komise, sdělil tázaný, že písemného souhlasu není, ale že byl dán dr. Marešem z odb. V. ústně. Dr. Mareš věc odmítl i za dr. Kavana. MŠNO si vyžádalo zápis o uvedené schůzi k zaujetí stanoviska. Zápis byl zaslán MŠNO dne 6. března 1946 /budiž čten příložený zápis/. Z něho je patrné, že se jednalo o organizaci vědeckého filmu, o evidenci pracovních skupin, seskupení vědeckých pracovníků do vědeckých skupin, o dotazníkové akci – katalogisaci všech druhů vědeckých filmů, o předkládání připravovaných námětů, krátce MI, lépe řečeno zplnomocněnec pro ČSFÚ zasáhl zřejmě do kompetence zdejšího ministerstva, kam jedině vědecký film patří. Odpovědí na to byl výnos MŠNO č. A – 84.295-V ze dne 27. 3. 1946, Věstník roč. 2, seš. 7, str. 133, jímž si kompetenci ve vědeckém filmu jakéhokoliv formátu a jakéhokoliv druhu /zvukový, němý, barevný/ vyhrazuje MŠNO, a Ústav pro film a diapozitiv MŠNO pověřuje technickou pomocí při pořizování, péči o využití, půjčování a výměnou vědeckých filmů, jakož i potřebnou koordinaci všech opatření sem spadajících. MI, přesněji zplnomocněnec pro ČSFÚ nedbaje tohoto výnosu jednal o dotazníkové akci dále a svolal na den 3. září 1946 druhou schůzi Komise pro vědecký film, na niž pozval osobně referenta. Po poradě o stanovisku, které je nutné v této záležitosti za presidium zaujati, učinil z pověření přednosty kabinetu pana ministra dr. Pošvy hned na počátku prohlášení o nelegálnosti a nekompetentnosti nazvané komise a donutil přednášejícího o. r. Hejmana k zakončení jednání a slibu, že bude presidiem MI svolána nová porada na zdejším presidiu za účasti zástupců odb. V. a Ústavu pro film a diapozitiv MŠNO, aby se v této věci vyjasnila kompetence. /budiž čtena podávaná zpráva/

Číslo a věc zpředu.

Přílohy: 3 /zápis o schůzi komise pro vědecký film a dvě pozvánky v opise/

Referent: E. Kvietton, č. tel. 416-51, klapka 395

Kabinetu pana ministra školství a osvěty.

Odd. pres. 2 zasílá zprávu o shora uvedené záležitosti jako podklad pro informaci o celé záležitosti a jejím definitivním řešení.

V Praze dne 17. září 1946.

[podpis]
v z. ing. Podrop

[podpis]
17. IX. E. Kvietton

Vzato na vědomí

Ad acta!

V Praze, dne 5. října 1946ⁱ⁾

NA, f. MŠNO, k. 519, sign. 34. III. A–B1, spis č. 13.167/46.

i) razítko, datum 5. října dopsáno rukou